

Host: **Miranda Lange**

Product Manager Beleggen Investment Centre Nederland bij ABN AMRO MeesPierson

Experts:

Esther van Munster - Portefeuillemanager duurzame aandelen bij ABN AMRO Bank

Peter Pauw - Senior Fund Advisor bij ABN AMRO Bank

Miranda

Welkom bij onze podcast ESG en Impactfondsen Mandaat. Vandaag gaan we het hebben over energie onafhankelijkheid. En hoe speelt dit thema een rol in beleggingen, zoals in ESG mandaten en impactfondsen?

Niet te vergeten wat we vandaag bespreken is geen beleggingsadvies. Wil je meer weten of heb je vragen? Onze vermogensbeheerders staan voor je klaar. Mijn naam is Miranda Lange en bij mij aan tafel zitten Peter Pauw en Esther van Munster

Welkom! Fijn dat jullie er zijn.

Laten we beginnen bij het begin. De invasie van Rusland in Oekraïne. Het werd meteen duidelijk hoe afhankelijk Europa is van Russisch gas.

De gevolgen waren dus enorm stijgende prijzen, energiearmoede en maatregelen van de overheid om de pijn te verzachten. Wat was de directe impact hiervan op de energiemarkt?

Esther, hoe heeft deze crisis de Europese energievoorziening veranderd?

Esther: Nou, we kunnen wel zeggen dat die grondig veranderd is. Toen Rusland Oekraïne binnenviel, werd duidelijk hoe afhankelijk vooral Europa was van Russisch gas.

Met de boycot van Russisch gas steeg de prijs van gas in Europa en ook in Nederland aanzienlijk. De overheid moest inspringen om maximumtarieven mogelijk te maken en energiearmoede te bestrijden. Op EU niveau werden plannen gemaakt om deze fossiele afhankelijkheid sneller te verminderen. Het aandeel duurzame energie in vooral de elektriciteitsproductie loopt gestaag op.

Miranda: Oké, maar hadden we dan die afhankelijkheid kunnen voorkomen? Of had Europa iets anders kunnen doen?

Esther: Nou, niet helemaal, maar wel voor een groot deel. Als we in Europa en wereldwijd meer hadden ingezet op hernieuwbare energie. Dat wil zeggen de niet fossiele energie maar op zon, wind, waterkracht, aardwarmte, dat soort energie.

Dan waren de gevolgen van de boycot van Russisch gas veel minder geweest.

Miranda:

Dus na de boycot van Russisch gas zagen we een verschuiving naar andere leveranciers, zoals naar Qatar, Verenigde Staten.

Maar nu zijn daar dus ook flinke spanningen. Zijn we niet gewoon de ene afhankelijkheid aan het inruilen voor een andere?

Peter:

Nou ja, eigenlijk gedeeld. Wat ik wel dat er, ja, in dat opzicht heel weinig is veranderd. Terwijl de eerste afhankelijkheid van het Russische gas. Ja, en nu zie je dat dat ingeruild is voor gas uit Qatar en zijn we aan de Straat van Hormuz.

En nu je Iran en VS met elkaar in oorlog zijn en de Straat van Hormuz dicht, heb je meteen een probleem. En daarom stijgen de prijzen nu ook weer. En ook de niet alleen van het gas, maar ook de prijzen aan de pomp.

Want als er ook minder gas vanuit Qatar komt, dan krijg je meer concurrentie.

Andere landen en vooral landen in het verre Oosten. Die concurreren dan met ons om het gas en dat geeft wat hogere prijzen.

Het is wel moeilijk om daar op korte termijn van af te komen, maar toch is duidelijk geworden dat we nog steeds erg afhankelijk zijn. Dus ja, afhankelijkheid om uit te ruilen naar het andere. Ja, dat is eigenlijk wel gebeurd.

Ja, en wederom stijgen de prijzen ook nog eens aan de pomp. Gigantisch. En wat zijn dan de risico's van deze geopolitieke veranderingen?

Esther: Als land betaal je een prijs, zowel letterlijk doordat je met andere landen om de schaarse olie en gas moet concurreren, waardoor je een veel hogere prijs moet betalen. En dan zie je dat producenten dat ook moeten doorberekenen in hun prijzen naar in de keten verder.

En daardoor zie je dat je minder concurrerend wordt als Europa. En ook in politieke afhankelijkheid kan het in onderhandelingen over andere zaken tegen je gebruikt worden. Duurzame energie, zeker die van elektriciteit, is veel lokaler. Dichter bij de gebruikers. Bijvoorbeeld opslaan in batterijen van opgewekte elektriciteit, van grote zonnenvelden op daken van in distributiecentra die worden gebruikt voor elektrische vrachtwagens of andere bestelauto's.

Miranda: Oké, nou ja, wel duidelijk. En hoe kan dan wel de overgang naar hernieuwbare energie deze afhankelijkheid echt doorbreken?

Esther: Nou, dat kan doordat de productie van de deze energie veel lokaler is en ook lokaal via batterijen, accu's, warmte koude opslag voor langere tijd kan worden opgeslagen. Het kopen van materialen en apparatuur geeft nog wel afhankelijkheid, bijvoorbeeld van China, maar dit zal verminderen wanneer meer gedaan wordt met het afval van oude apparatuur en het vaker repareren in plaats van vervangen van apparatuur.

Miranda:

Dank je wel. Het lijkt er dus op dat een nieuw bare energie hier een behoorlijke sleutelrol in speelt. Nou, dan wil ik eigenlijk wel wat dieper op ingaan. Jullie hebben het al genoemd hernieuwbare energie en elektrificatie zijn cruciaal om minder afhankelijk te worden. Hoe zit dat precies? Dus welke technologieën spelen bijvoorbeeld een hoofdrol in deze transitie?

Peter:

Nou ja, je kan daarbij denken aan windenergie. De windmolens, windturbines, Zowel aan land als op de zee. Je hebt de zonne-energie. Je hebt aardwarmte. Je hebt eventueel nog opslag van overtollige elektrische energie in groene waterstof. Het. Het is echt een veelheid aan technologieën die daar een rol spelen en dus ook bedrijven die die transitie mogelijk maken.

Miranda:

En wat voor soort bedrijven dragen daar dan aan bij? Ja, je kan denken aan het beginnen met delven de grondstoffen om bijvoorbeeld windmolens te maken, zonnepanelen, batterijen, kabels, transformatoren, voertuigen, elektrische voertuigen, elektrische vliegtuigen, elektrische hoogovens, noem het maar op. Alles wat nu heel vaak op fossiel draait, kan ook op elektriciteit draaien. Dat vergt allemaal nieuwe apparatuur en materialen.

Maar ook bijvoorbeeld de installateurs. Die doen software fabrikanten die die nieuwe apparaten weer moeten goed moeten aansturen, moeten uh laten samenwerken. Netbeheerders van het

stroomnet die dat allemaal weer moeten voorzien van nieuwe brandstoffen, duurzame elektronen om het om het zo maar te noemen.

Miranda: Dat loopt nu m vaak nog wel wat spaak. Dat het dat je dan hoort dat het stroomnet vol zit.

Peter:

Ja klopt. En dus heb je ook uitbreiding nodig, maar ook meer wat ze dan mooi woord noemen. Interconnectie. Dus dat ook stroomnet en meer met elkaar verbonden worden, zodat je het overschot makkelijker naar gedeelte kan brengen waar tekorten zijn.

Miranda: En hoe belangrijk is dan de lokale productie van energie in het vergroten van leven leveringszekerheid?

Esther: Nou, lokale productie is zeer belangrijk vanwege de efficiëntie.

Door het meteen te benutten, verlies je veel minder energie door bij het transport en het ontzien van het stroomnet. Hoewel opslag van de elektriciteit dan ook erg belangrijk is. Het verhoogd bij burgers en bedrijven bovendien de betrokkenheid. Eerst betaalden ze alleen voor elektriciteit, maar nu kunnen ze ook verdienen aan elektriciteit. De overheid heeft hier een grote rol om te zorgen dat mensen met een kleinere beurs hier ook in mee kunnen doen.

Niet alleen voor het geld, maar zeker ook voor de betrokkenheid. Een transitie doe je niet alleen maar met elkaar.

Miranda:

En dan? Wat natuurlijk voor onze luisteraars heel belangrijk is, is hoe past de thema energie onafhankelijkheid in ons ESG mandaten of in dit impact fondsen mandaat? En denk bijvoorbeeld aan bij een gematigd offensief profiel?.

Peter: Nou dat past er heel goed bij je in een ESG even impactfondsen mandaat.

Je praat zowel over de E van environment, van milieu, door minder CO2 uitstoot als gevolg van de energietransitie. Maar ook de S, De sociale kant is dat de energieprijis stabiel wordt en gemiddeld gezien op de langere termijn ook lager. De kosten voor groene elektriciteit op te wekken zijn echter lager dan met fossiele brandstof.

En dat dat vermindert het risico op meer armoede en dus op gevoelens van onzekerheid.

Miranda: Ik mis een beetje de G nog vanuit de ESG, the Government.

Ja de Government (overheid) ligt er meer aan van hoe het gebeurt dat je in de transitie zorgt dat we ook mensen of bedrijven pakken die moeilijk mee kunnen komen. Of eigenlijk vervallen. Lees de fossiele energie dat de mensen die daar werken ook netjes omgeschoold kunnen worden en de bedrijven daarvoor hun investeringen die wellicht niet meer nodig zijn. Denk aan overbodige kolencentrales, dat die daar dan ook voor gecompenseerd worden. Dus daar ligt echt een rol voor de overheid.

Miranda: En daar kijken jullie wel naar in de in de portefeuille.

Peter: Jazeker. Het is niet alleen van energie minder en groener, maar ook de manier waarop. Dat is zeer belangrijk.

Miranda: Dat is wel heel belangrijk inderdaad, ook voor de keuzes die je dan maakt in de portefeuille. Ja, ja, het netjes maken en werken met zo min mogelijk afval en ook volgens de wetgeving, ja dat hoort ook zeker bij ESG en Impact beleggen.

Ook niet geheel onbelangrijk.

Miranda: Welke bedrijven in de hernieuwbare energie industrie maken dan deel uit van het ESG mandaat? En het Impact Fondsen Mandaat?

Nou, in de ESG en Impact portefeuilles zijn een behoorlijk aantal bedrijven bij dit thema van energie, onafhankelijkheid en elektrificatie betrokken. Het begint bij de producenten van zon- en windenergie, zoals Vestas en First Solar. Daarnaast kijken we ook naar een bedrijf als Prismian, dat is een kabel producent die ervoor zorgt dat de duurzame energie ook vanuit de wind en zonneparken naar het energienetwerk komt en ook gebruikt kan worden.

En daarnaast heb je bedrijven als National Grid en Ibedrola, die het netwerk beheren.

Zij zorgen voor efficiënt en betrouwbare elektriciteit, transport en vergroting van de capaciteit. En daarnaast heb je ook nog de bedrijven als Schneider Electric en Legrand, die ervoor zorgen dat de elektriciteit goed wordt beheerst en die de gebouwde omgeving en industriële processen energie efficiënt mogelijk maken.

Het Amerikaanse Trane Technologies maakt zeer efficiënte elektrische koel en warmte apparatuur en draagt daarin ook bij. En tot slot hebben we ook nog het Amerikaanse Hannon Armstrong (HA Sustainable Infrastructure Capital), die financier is voor het benodigde vermogen om deze investeringen voor de transitie in elektrificatie mogelijk te maken.

Peter: volgens mij was Trane Technologies best wel een succesvol bedrijf, ook financieel gezien.

Esther:

Ja, dat is zeker financieel gezien een succesvol bedrijf. En we zien natuurlijk met de klimaatverandering, dat het steeds belangrijker wordt dat temperatuurregulatie in gebouwen goed wordt geregeld.

Peter: Ja, is ook wel prettig.

Miranda: Het zijn wel heel veel bedrijven die dus wel al daar nog steeds mee bezig zijn.

Esther: Ja, het stopt niet bij een windproducent of een zonnecelproducent. Je moet echt de hele keten af om te kijken. Hoe kunnen we die energietransitie mogelijk maken?

Miranda: Dus eigenlijk zeggen we ook dat het heel veel bedrijven moet helpen bij het behalen van een vermindering van CO2 uitstoot. En daar ook een businessmodel voor hebben, en ze energie efficiëntie dan inderdaad vergroten.

En hoe zit dat dan bij het duurzaamheidsdoelen, bij Impact Fondsen Mandaat daarvoor?

Nou, je ziet dat met de elektrificatie van de productie. Er wordt hier ook lokaal. Ja, en dat vergroot weer, leveren zekerheid en verkleint de energie afhankelijkheid. Dus vergroot de energie onafhankelijkheid. Dus dat zijn belangrijke doelen om te behalen. En daarnaast gaan de elektrische processen ook vaak zuiniger met energie om.

Dus dat kan je vergelijken. Bijvoorbeeld elektrische auto's met brandstof auto's. Dat die een stuk goedkoper worden in het gebruik. Het geeft minder CO2 uitstoot en ook lagere kosten, waardoor ook uiteindelijk, als je die bedrijfsmatig gebruikt, je een concurrentievoordeel kan opbouwen als bedrijf. Dus het vergroot ook, in EU verband, je concurrentie positie als je meer electrificeert.

Miranda: ik zit even te kijken, Peter of Esther wat de rol is voor van de Impact Fondsen Mandaat in het versnellen van de energietransitie?

Is er binnen de neutrale portefeuilles ook ruimte voor meer directe investeringen in die hernieuwbare energie?

Esther: Ja, we moeten deze rol niet onderschatten. Voorlopers waren wellicht betrokken particuliere beleggers of goede doelen.

Nu zie je dat ook de grote pensioenfondsen serieuze stappen zetten om meer lokale impact met hun beleggingen te maken. Direct investeren in concrete projecten doen we niet, maar heel dichtbij komen we wel met duurzame energiefondsen in het Privium Sustainable Impact Fund. Deze fondsen beleggen wel direct in zon- en windparken, maar ook in grootschalige batterijen en biomassa vergistingen om groen gas te maken.

Peter: Ja, dat laatste is misschien wel leuk. Dat zijn ja, wat zijn nou, biomassa vergistingen? Dat is in feite afval wat boeren hebben, wat ze anders op het land laten liggen. Dat gaat nu in een grote container met bacteriën en bij het verteren van die afvalresten, van die reststromen, komt gas vrij en dat gebruik je dan weer in het net om op een milieuvriendelijke manier toch gas te verbruiken.

Miranda: Een soort recycling effect. En zo probeer je dan ook de klimaatrisico's te verkleinen.

Ja en dat hebben we als ABN ook nog steeds als doel om klimaat ook bij onze klanten daarin te stimuleren. Om de opwarming zo beperkt mogelijk te houden. 1,5 (graden) zullen we niet halen, maar we willen zeker het niet warmer laten worden dan twee graden.

Ja en daar kunnen we hierbij ook ons steentje bijdragen. Ook in te beleggen.

Esther: Dat is het mooie van die duurzame energie. Het draagt en bij aan minder afhankelijkheid van energieleveranciers en tegelijkertijd ook aan vermindering van de klimaatverandering.

Miranda: Toch eigenlijk een win win situatie, als ik jullie zo hoor.

Wat ik ook interessant vind, is dat de energiebesparing net zo belangrijk is als energie opwekken. En ben ik wel heel benieuwd naar hoe we die energiebesparing meenemen in het ESG mandaat en in Impact Fondsen Mandaat.

Hoe kijken wij hiernaar als we dit in de portefeuilles eventueel willen beleggen?

Esther: Nou, dit nemen we zeker mee. Energie die je niet meer hoeft te gebruiken, vermindert de belasting van de energieproductie.

Dit is het mooie aan de elektrificeren die gepaard gaat met de transitie. Hiermee worden allerlei processen ook efficiënter en dus zuiniger. Daarnaast is een grotere bewustwording bij de gebruikers ook een stimulans om te besparen.

Peter: Ja, en heb je daar ook bedrijven in de in de portefeuille? Nou ja, bijvoorbeeld Schneider Electric en Trane Technologies zorgen met installaties en software voor een veel betere afstemming van allerlei maakprocessen en gebouwverwarming voor minder gebruik, zonder dat gebruikers hoeven in te leveren op comfort en juist vaak vooruit gaan in gebruikersgemak.

Miranda: maar welke impact heeft dat dan, die energiebesparing op de lange termijn, bijvoorbeeld voor een neutraal risicoprofiel in de portefeuille?

Peter: Nou dat is niet een makkelijke vraag Miranda. Je verwacht dat de energiebesparing je in ieder geval sneller brengt naar hopelijk een klimaat positieve wereld. Nu warmen we alleen nog op. En je hoopt dan ook dat de uitstoot vermindert. Dus dat fossiele stoffen dan ook geen rol meer spelen. En hopelijk ook de conflicten rondom die grondstoffen.

Nou zie je het Midden-Oosten recent ook weer. En de grondstoffen die nodig zijn voor de duurzame energievoorziening zijn vaak meer gelijk verdeeld.

Dus je kunt daar ook hopelijk minder conflicten mee krijgen.

Zodoende brengt besparing toch minder risico met zich mee en verbetert hier dan uiteindelijk op de lange termijn ook het rendement risicoprofiel van de portefeuille.

Dus je verwacht wel een verbetering, Miranda: maar wel een verdere horizon.

Peter: Ja, het is niet morgen al.

Miranda: We moeten wel in gedachten houden dat dit voor de lange termijn is.

Miranda: Dan nog een ander belangrijk punt - cybersecurity.

Energiecentrales zijn kwetsbaar voor aanvallen en decentralisatie lijkt een oplossing. We moeten echt onze energie beter gaan beschermen. Hoe groot is het risico Esther op cyberaanvallen op energievoorziening?

Esther: We zien dat dat cyberaanvallen op energievoorziening tegenwoordig onderdeel zijn van oorlogsvoering.

Oorlogsvoering richt zich niet alleen op het bombarderen van steden en gevechten aan het front, maar ook op het ontwrichten van de maatschappij.

En dat wordt onder andere gedaan door cyber en fysieke aanvallen op elektriciteitscentrales.

Miranda: Ja, wat is dan de rol van de decentralisatie hierin? Hoe helpt een kleinschalige, duurzame energieopwekking?

Esther: Vanwege deze risico's moeten we onze energievoorziening met behulp van cybersecurity beschermen en meer decentraliseren.

Dit laatste lukt bijvoorbeeld heel goed met kleinschaligere, duurzame energieopwekking en veel minder met kernenergie of gas.

Peter: Je bent in feite minder afhankelijk van een paar grote units. Als die uitgeschakeld worden ligt alles plat. Terwijl je met eigen zonnepanelen op het dak en een thuisaccu je in feite je eigen energievoorziening zou kunnen hebben.

Miranda: Dus als ik kijk naar onze Impact Mandaten, dan is de hernieuwbare energie en energietransitie een heel belangrijk thema.

En is dan cybersecurity ook een thema van dat onderdeel van de Impact portefeuille?

Esther: Nou ja, zeker omdat ze ook onderdeel van de Impact portefeuille. Juist ook om ons te beschermen tegen allerlei invloeden van buitenaf die proberen onze maatschappij te ontwrichten.

Ja, dus op gebied van energiecentrales, maar bijvoorbeeld ook op ons financieel systeem.

Miranda: Ja, en zit dat in bepaalde fondsen? Of ook in aparte? Alleen in bedrijven?

Esther: Dat zit in bepaalde bedrijven. We hebben bijvoorbeeld een bedrijf als Palo Alto opgenomen in de portefeuille die leidend is op het gebied van Cyber security.

De portefeuilles kunnen natuurlijk aan de hand van de marktbeweging ook wijzigen.

Miranda: Ja, ik hoor je zeggen dat het transport van de energie ook een cruciaal punt is. Hoe kunnen we dat dan nog beter waarborgen?

Esther: Nou, het transport is door de mobiele aard eigenlijk een landelijke, of meer zelfs een Europese kwestie. Het mooie met het elektriciteitsnetwerk is, dat hoe uitgebreider deze zijn, hoe stabiel en minder vaak een black out een voorkomt.

Miranda: Wat is een black out?

Esther: Dat is een energiesysteem dat uitvalt.

We kennen dat laatste. Dat is een tijd geleden in Spanje het geval geweest? Dat ze een probleem hadden met de energievoorziening door een black out.

En dat treedt op als bijvoorbeeld of te veel aanbod is van energie en te weinig vraag. Of net andersom.

Dan heb je te maken met een black out. Maar door elektriciteitsnetwerken aan elkaar te knopen zal dat risico veel lager worden. Ook zal een lagere prijs hierdoor makkelijker naar andere regio's geëxporteerd kunnen worden. Europees wordt het ook ingezien en neemt het aantal verbindingen tussen landelijke netwerken ook toe.

Dus we worden minder afhankelijk van of het in Nederland waait, doordat we ook dat soort energie uit Duitsland of Frankrijk kunnen trekken.

Miranda: En met het transport hebben we daar ook bedrijven waar die daar weer een hele belangrijke rol in spelen, die we eventueel opnemen in de ESG mandaten?

Peter: Dat zijn vooral natuurlijk ook we landen landelijk en neuro pc overheidsmaatregelen, maar we hebben wel een aantal netbeheerders zoals National Grid, die ervoor moeten zorgen en ook plannen moeten maken om al die stroomvoorzieningen goed op elkaar af te stemmen.

Dus vraag en aanbod, maar ook hoe de productie loopt. Dat je niet te veel of te weinig van het een of het ander hebt, zoals voeding in het net.

Miranda: Ja, en maken jullie daar een onderscheid in voor de Impact Fondsen Mandaat en voor het ESG beleggen mandaat?

Nee, niet echt.

Nou dank je wel.

En heb ik nog een vraagje voor de Impact Mandaten en de toekomst en ook voor de ESG mandaten.

Miranda: Wat is jullie visie op energie onafhankelijkheid binnen een neutraal profiel?

Hoe ziet nou eigenlijk de ideale portefeuille eruit?

Ja, dat is misschien een vraag. Ja we willen natuurlijk allemaal goed doen voor de wereld, maar we willen ook wel een stukje rendement opbouwen.

Peter: Ja, ik vind dat moeilijk een antwoord te geven. Het hangt natuurlijk ook heel erg sterk af van de actuele marktsituatie.

Welk thema speelt er op de kapitaalmarkt? We hebben lange tijd gezien dat duurzame energie moeilijk lag.

Nu je recente meer ook weer met de fossiele crisissen vanuit Iran is dat is dat weer meer in beeld. Maar over het algemeen kun je zeggen dat spreiding binnen een portefeuille het risico verlaagt. Dus het is niet of- of, maar ook vaak en- en.

Dus je moet ook binnen duurzame energietransitie over zoveel mogelijk thema's spreiden. Ja, dat is belangrijk en niet als enige thema in je portefeuille. Dat doen we dan ook niet. We hebben natuurlijk ook nog andere thema's binnen de portefeuille.

Miranda: Ja, heb ik nog een vraag. Wat kunnen wij doen als beleggers om de energietransitie te versnellen? En hoe past dat dan binnen de doelen, bijvoorbeeld van een neutrale portefeuille .

Esther: Nou, we kunnen de ontwikkelingen kritisch blijven volgen en kijken welke kansen er zijn en daar tijdig op inspelen.

Miranda: Voor vermogensbeheer doen jullie voor de portefeuilles.

Esther: En dat moet wel op een gepaste manier, omdat veel van de gebruikte technologieën nog niet lang bestaan en mogelijk snel verouderen en daardoor minder opbrengen dan eerder gedacht. Daarom is die spreiding ook van groot belang.

Miranda: Dank je wel Esther en Peter.

Vandaag hebben we dus een belangrijk en actueel thema besproken:

Energie onafhankelijkheid in tijden van geopolitieke onrust.

Hoe hernieuwbare energie en elektrificatie de sleutel zijn om minder afhankelijk te worden van fossiele brandstoffen.

We hebben ook besproken hoe bedrijven via ESG mandaten en het Impact Fondsen Mandaat steeds meer investeren in duurzame energie.

Energiebesparing. Tot slot hebben we nog gekeken naar het belang van cybersecurity en decentralisatie om onze energievoorziening toekomstbestendig te maken.

Het is duidelijk dat energie onafhankelijkheid niet alleen een maatschappelijke uitdaging is, maar eigenlijk ook een kans biedt voor beleggers om impact te maken in hun portefeuille, maar ook om eventueel rendement te kunnen behalen hierin.

Disclaimer

Ik moet er nog wel bij zeggen dat beleggen interessant kan zijn, maar ook risico's met zich meebrengen en dat je een deel van je inleg kan verliezen.

Esther, Peter, dank jullie hartelijk voor jullie kennis en visie dat jullie dat weer met ons wilden delen en toch een beetje een kijkje in de keuken wilde geven.

En bedankt aan onze luisteraars.

Graag tot de volgende keer.